

FUNȚIILE SINTACTICE „INTERNE” – O CERTITUDINE?

0. Relecturând cu atenție ediția cea mai recentă, rafinată și oficială a gramaticii academice a limbii române (GALR 2005, 2008), precum și GBLR (2010), tratate anunțate încă de la apariția DOOM² (2005), constatăm că examinarea faptelor de limbă se face preponderent din perspectiva componentei structurale și a celei sintactic-funcționale, perspective care permit evaluarea unor aspecte specifice care aduc elemente noi, în primul rând prin abolirea dihotomiei morfologie vs sintaxă ori impunând conceptul de morfosintaxă (GBLR). Poziția teoretică fundamentală a GALR pornește, în mod evident, de la premisa integrării, în descrierea claselor lexico-gramaticale, într-o construcție coerentă, a unor perspective de cercetare diverse (structurală, funcțional-sintactică, funcțional-discursivă), precum și a unor orientări diverse, de tip integrator (morfosintactică, sintactico-semantic, sintactico-pragmatic), deci o viziune menită să aprofundeze înțelegerea funcționării complexe și dinamice a domeniului gramatical și a relațiilor lui cu celelalte compartimente¹.

1. Printre numeroasele inovații lansate în GALR, relevăm ca semnificative și justificate reordonarea ansamblurilor sintactice în **grupuri sintactice**, respectiv revizuirea inventarului de **funcții sintactice**, prin introducerea perspectivei *discursiv-pragmatice*. Operând cu distincția dintre *funcțiile matriciale*, determinate de trăsăturile sintactice inerente ale centrului de grup, și *funcțiile reorganizate*, ocurente numai în unele utilizări, cu distincția dintre *funcțiile cu interpretare esențial referențială* (funcțiile actanțiale sau argumentale) și cele cu *interpretare esențial predicativă* (funcțiile predicative), respectiv cu distincția dintre *funcțiile sintactice* și cele *sintactico-enunțiative*, precum și cu dihotomia *complemente vs circumstanțiale* (GALR, vol. II, p. 9 și urm.), distincții față de care elevul, studentul, profesorii sau chiar cercetătorii manifestă reticență, chiar dacă, în sine, acestea sunt rezultate și achiziții ale cercetărilor din domeniul gramaticii din cele peste patru decenii care despart ultimele două ediții ale gramaticii academice.

¹ În acest sens, GALR situează structura gramaticală a limbii române actuale între sistem și discurs, descrierea propusă fiind organizată în două mari secțiuni: vol I. *Cuvântul* (unitate a sistemului, dar și a discursului/comunicării) și vol II. *Enunțul* (unitate a discursului, tributară, sub aspect constructiv, discursului).

2. În acest studiu discutăm maniera de conceptualizare și descriere actualizată a celor mai multe dintre funcțiile sintactice, distincte și similare în același timp, prin prezența unor caracteristici semantico-sintactico-pragmatice descrise într-un număr extrem de restrâns în studii de gramatică, și anume cea de **funcție sintactică** (actanțială ori circumstanțială) **internă**. Relevanța temei noastre se justifică mai ales prin faptul că evoluția conceptuală și metodologic-aplicativă înregistrată de științele lingvistice generale din a doua jumătate a secolului trecut a determinat numeroase schimbări și în privința normelor limbii literare, respectiv în teoria și practica analizei gramaticale².

2.1. Cu toate că existența acestor realizări morfosintactice a fost înregistrată încă din primele gramatici românești, calificativul „**intern**”, asociat funcțiilor sintactice, este definit și utilizat sporadic și superficial, impunând, tocmai de aceea, un spor de precizie și de rigoare. Cuvânt de origine latină (< lat. *internus*), intrat în română pe filieră franceză (< fr. *interne*), ca adjectiv desemnând „care se află înăuntrul unui obiect, al unei ființe, al unui spațiu etc., care este în interior” (DEX, p. 500), termenul în discuție trebuie să își justifice utilitatea sintactică numai în baza unor argumente pertinente, de ordin semantic, gramatical, enunțiativ și stilistic. Majoritatea lucrărilor de gramatică și a dicționarelor terminologice se hazardază în a înțelege, prin metatermenul **intern** asociat unei funcții sintactice, apropierea a două cuvinte formate de la același cuvânt, și anume ca „figuri etimologice” situate „la intersecția a trei niveluri figurative: fonc, sintactic și semantic” (DL, DSL, DTL, ELR: s.v. *figură, intern, GALR, GBLR*). În studiul de față, metatermenul „*intern*” desemnează trăsătura comună tuturor funcțiilor sintactice apte de a se realiza printr-un cuvânt înrudit etimologic ori/și semantic cu propriul termen regent.

2.2. Elementul comun funcțiilor sintactice aici analizate îl reprezintă nu doar înrudirea semantică cu rădăcina termenului regent (GV sau GN), ci și posibilitatea substituției cu un nominal sinonim (*mătura mătură, iar aspiratorul aspiră; cititorul citește, lectorul lecturează; a băut băutura/berea; a dormit doar o ațipire*), ceea ce conduce spre interpretarea funcției interne ca termen implicat într-o relație de hiponimie, anume într-un raport de includere unilaterală între două unități lexicale. Pornind de la aceste premise, constatăm că majoritatea funcțiilor sintactice cunosc atât o realizare de tip prototipic, deci pur lexicală, prin legătura funcției sintactice cu rădăcina termenului regent, cât și o a doua realizare, justificabilă pe baza procesului de incluziune de tip hiponimic. De aceea, obiectivul cercetării de față este de a evidenția posibilitatea realizării interne a celor mai multe funcții/poziții sintactice, sub formă propriu-zisă și/sau hiponimică.

² Vezi și *Prefața* la GALR, lucrare pe care Valeria Guțu Romalo, coordonatoarea lucrării, o înscrie „în tradiția gramaticilor academice prin orientarea preferențială către *varianta literară* [subl. a.] (îngrijită/cultivată/normată) și, implicit, prin asumarea atitudinii normative”.

3. În literatura română de specialitate actuală (Dimitriu 2002; Dragomirescu–Nicolae 2010; Felecan D. 2011), se vorbește doar despre realizările etimologice și sinonimice/hiponimice. La D. Bejan (1972) și D. D. Drașoveanu (1997), problema specificității noțiunii de **funcție/construcție sintactică internă** este descrisă dintr-o perspectivă nu doar semantică, ci și sintactico-discursivă, în termenii unei sintagme constituite pe baza unei relații sintactice distincte, **relația internă**, constituită fie la nivel intra sau inter-propozițional, între un **Tr** și un **Ts**, în limita unor condiții determinate semantic și gramatical.

3.1. Aceste condiții constau în identitatea radicalului morfologic al celor doi termeni, respectiv numărul de valențe obligatorii ori facultative ale verbelor, teorie care vizează „tranzitivitatea, posibilitatea de atribuire la persoanele gramaticale și funcțiile verbelor” (Dimitriu 1999, p. 326).

3.2. Optica sintactico-funcțională are ca fundament **principiul general de unicitate**, formulat, în lingvistica românească de către D. D. Drașoveanu (1997, p. 67), care i-a atribuit statutul de categorie sintactică, principiu adoptat ulterior și în GALR. Legitimarea funcțiilor sintactice **interne** ca funcții sintactice ori subspecii de sine stătătoare, diferite de funcția supraordonată, **hiperonimul** (argumente sau adjuncti), se poate valida prin degajarea criteriilor și a particularităților semantice și sintactico-discursive implicate în realizarea lor, cum ar fi:

a. unele verbe impersonale autosuficiente, de tipul celor care exprimă fenomene meteorologice (*a ploua, a ninge, a trăsni*), se pot combina, „în diferite variante ale limbii, uneori după modelul altor limbi”, cu anumite nominale care funcționează ca **subiect sau complement direct**: *omul merge un drum lung*, „[...] *Nici ploaia să nu TE ploaie / Nici neaua să nu TE ningă*” (Dimitriu 2002, p. 351);

b. în enunțurile de acest tip, verbele ocupă funcția de „predicate în propoziții instabile”, ca verbe unipersonale cu o valență obligatoriu consumată, fie ca **subiect intern**, exprimat prin substantiv în N (*cerul tună*), **complement direct**, concretizat în nume în Ac (*mi-a brumat grădina*), fie ca alte funcții sintactice;

c. asemenea verbe insuficiente „trimit la o **particularitate extrinsecă funcției sintactice**, anume la obiectul, conținutul sau rezultatul acțiunii”;

d. stilistic, unele verbe impersonale dintre cele mai sus menționate pot contracta o relație sintactică cu un **subiect intern hiponimic**, substituit al subiectului vid, hiperonimul, specific verbelor zerovalente (*X tună și fulgeră*, „*Te uită cum ninge decembrie*”, *Ploaia plouă, Vremea vremuește, a bea paharul până la fund, Nepoata i-a cântat o melodie bunicului, Tânărul scie o scrisoare* etc.);

e. în raport cu categoria sintactico-pragmatică a diatezei, ce operează cu trei tipuri (**diateza activă, diateza pasivă și diateza impersonală**), renunțând la **diateza reflexivă**, relația internă, deși limitată în româna actuală, se caracterizează prin posibilitatea pasivizării funcției sintactice, subiect/complement direct, hiponimic: *Sofia a cântat un cântec trist* → *Un cântec trist a fost cântat de către Sofia, Ei dansează vals vienez* → *Valsul vienez a fost dansat de către ei, Copilul le-a*

scris bunicilor o scrisoare emoționantă → *Scrisoarea emoționantă a fost scrisă de către copil*. În GBLR (2010, p. 277), se subliniază faptul că

„Unele **verbe oscilează între comportamentul tranzitiv și cel intransitiv**, în funcție de context: pe de o parte, prezența unui **complement intern** [subl. n.] (având aceeași rădăcină lexicală cu verbul sau fiind foarte apropiat semantic de acesta) poate tranzitiviza unele verbe intransitive: *Ion doarme un somn bun*; pe de altă parte, folosirea absolută a unor verbe tranzitive (fără exprimarea complementului direct) determină apropierea acestora de clasa intransitivelor: *Ion bea și mănâncă toată ziua*”.

f. după numărul de funcții sintactice apte să se realizeze pe baza procedurii de *internalizare*, textele vechi (laice ori religioase) reflectă la modul cel mai prolific posibilitatea realizării interne, ca specii distincte ori ca subspecii sintactice interne, a celor mai multe dintre acestea, atât la nivel intrapropozițional, cât și interpropozițional.

4. Realizările interne ale funcțiilor sintactice

4.1. Subiectul intern reprezintă poziția sintactică argumentală a cărei apariție constă în combinația unui GN cu verbe zerovalente, înrudite prin radicalul comun al acestora. Subiectul verbelor tranzitive și al inergativelor este un specificator al verbului, cu care întreține o relație de selecție, însă nu poate fi derivat decât accidental din rădăcina acestor verbe (*mâncăciosul mănâncă, tocilarii tocesc*) (Dragomirescu 2010, p. 79 și urm.).

4.2. Complementul direct intern este constituentul matricial, argumentul obligatoriu din punct de vedere semantico-sintactic, situat în cazul acuzativ, cerut de un centru predicativ tranzitiv sau într-un stadiu avansat de tranzitivizare. Odată adoptată stadializarea verbelor, după criteriul gradelor de tranzitivitate, în trei subtipuri (*verbe tranzitive, verbe intransitive și verbe ergative/inacuzative*), se certifică și faptul că pot exista treceri de la un tip la altul, precum

„treceri între inergative și tranzitive, prin adăugarea unui complement intern, de unde și posibilitatea de a trata inergativele ca tranzitive cu încorporare obligatorie și opacă a obiectului (*Ion cântă în corul școlii > Ion cântă cântece patriotice în corul școlii*)”

ori „treceri între tranzitive și inergative, prin ștergerea obiectului nespecific (*Ion scrie romane polițiste, Ion scrie*)” (Dragomirescu 2010, p. 98)³.

Studiile actuale dedicate obiectului direct sunt primele care anticipează și lansează subclasificări ale funcțiilor sintactice interne⁴. Astfel, la Adina Dragomirescu și Alexandru Nicolae (2010), întâlnim distincția dintre **obiectul intern propriu-zis**,

³ E. Vasiliu și Sanda Golopenția-Eretescu (1969, p. 104) se întreabă „dacă nu cumva structura de adâncime a oricărui **GV** implică ocurența obligatorie a unui **complement direct intern**”.

⁴ Ne referim, aici, la primele gramatici academice românești, precum GA (1954) sau GLR (1963).

care nu admite substituția cu un nominal sinonimic (*Ion a dormit un somn bun, Ion a băut băutura preferată*), și **obiectul intern hiponimic**, care admite substituția cu termeni sinonimi (*Ion a dormit o ațipire, Ion a băut sucule preferat*). O altă clasificare semantico-sintactică apare la D. D. Drașoveanu (1997) și G. G. Neamțu (2010), care operează cu trei subtipuri ale complementului intern, și anume: (a) **figura etimologică/complementul intern propriu-zis** (*a visa un vis, a dansa dansul*), (b) **figura sinonimică/complementul intern hiponimic** (*a dansa valsul, a cânta romanța/doina*) și (c) **figura antonimică/complementul intern antonimic** (*a plânge râsul, a împăca lupta, a nega afirmația*).

4.3. Apariția subiectului în combinație cu verbe zerovalente se plasează în domeniul stilisticului, ca tip de construcții cu rol emfatic și al pragmaticului, ca structuri de *tematizare forte* a poziției subiect. De asemenea, după cum se confirmă și în GBLR (p. 278), posibilitatea ca verbele impersonale să contracteze o relație sintactică cu un subiect apare și se explică în situații de tipul: pe de o parte, prin avansarea subiectului din subordonată în regenta care conține un verb impersonal, cu care se și acordă, dacă subiectul este un substantiv la plural sau un pronume de persoana a III-a: *Trebuia ca romanele să fie citite* → *Romanele trebuiau citite*, *Se cuvine ca ei să fie felicitați* → *Ei se cuvîn felicitați*, iar, pe de altă parte, prin adăugarea unui subiect (substantiv propriu „providențial”, comun ori alt nominal) în cazul verbelor impersonale care desemnează fenomene ale naturii: *Dumnezeu plouă peste noi, L-a trăsniț Satana, Numai Dumneaei dintre profesorii noștri tună și fulgeră de câte ori intră la oră*.

4.4. Semantico-pragmatic, însăși dublarea SB/CD/CI etc. poate fi privită drept o formă de internalizare referențială/a referinței, prin fenomenul reluării anaforice. Relația antecedent–substituit se pune în evidență prin coindexarea termenilor și poate lua fie forma unei *anafore propriu-zise*, atunci când sursa referențială este anterioară, fie forma *cataforei*, atunci când sursa este posterioară elementului substituit. De exemplu, într-un enunț ca *Pentru a-și ajuta studenții, profesorul le-a oferit cărți*, relația *și_i ... profesorul_i* este de tip cataforic, iar relația *studenții_i; ... le_j* este de tip anaforic (GBLR, p. 619 și urm.).

Pe de altă parte, în cadrul organizării informaționale a enunțului, funcțiile sintactice interne sunt implicate în procesul de tematizare/topicalizare, respectiv de focalizare/rematizare. Prin intermediul focalizării se asigură inserția unui tip de informație nouă adusă în enunț, o informație de identificare ce „completează un **loc gol** într-o structură informațională preconstituită” (GALR 2008, vol. II, p. 929 și urm.). Din punct de vedere pragmatic, focalizarea activează informația nouă (**topic/focus**) și o completează pe cea veche, cunoscută (**temă/remă**), și anume presupuziția asociată și necesară structurii focale. Construcțiile complexe cu *focalizare contrastivă* substituie varianta de identificare corectă și are o marcă prozodică specifică, intonația ascendentă, căreia i se asociază, adeseori, „un caracter **polemic anticipativ**, atunci când locutorul dorește să blocheze preventiv o opțiune alternativă (în plan factual) a alocutorului” (GALR 2008, vol. II, p. 933): *A putut [cât a*

putut]_{focus}, (*nici mai mult, nici mai puțin*). De asemenea, tema sau presupoziția, deci antecedentul, preferă o rostire legată și un tempo ușor accentuat, poziția preferată pentru focalizare, rematizarea, preferând plasarea în poziție inițială în cadrul enunțului, diferența constând în faptul că tema este nemarcată, în timp ce focusul apare sub accent frastic: *Tú tutuiești într-adevăr pe toată lumea de la locul de muncă?* [*Ce-am fost*] *vom fi*. [*Ce este*] *a mai fost și [ce va fi] a mai fost*.

4.5. Legitimarea acestor funcții sintactice (subiect, complemente și circumstanțiale de diverse tipuri ca subspecii aparte, marcate printr-o caracteristică specifică, s-ar dovedi utilă în măsura în care și alte realizări sintactice din gramaticile tradiționale dispun de o tratare și descriere diferențiate în cele mai actuale gramatici (GALR, GBLR). De un asemenea privilegiu, l-am numi, au parte atât unele funcții complete (CPO, CComp, CPos), cât și unele circumstanțiale (CircCant, CircModal ș.a.). În ceea ce ne privește, în articolul de față obiectivul principal este acela de a argumenta, cu precădere, legitimarea a două (sub)funcții/specii, și anume **subiectul**, respectiv **complementul direct**, funcțiile sintactice cele mai privilegiate ori de câte ori se face referire la fenomenul sintactic (relație, procedeu) de *internalizare*.

Este dificil să definești **subiectul** ori **complementul intern**; lucrări de gramatică și dicționare de terminologie lingvistică se hazardază să recurgă la exemple ca: *l-a împietrit pietrarul, trăsnetul trăsni pe neașteptate, a-și trăi viața/traiul, a-și dormi somnul* etc. A scrie, precum P. Chantraine (1945, p. 41), că el (CInt) „precizează ideea verbală” este neconcludent. Distincția lui Jean Humbert (1954, p. 258) dintre acuzativul care exprimă „rezultatul ideii exprimate de verb” și acuzativul „care exprimă conținutul ideii exprimate de verb” nu are fundament sintactic. Să spunem, simplu, că **obiectul intern** reprezintă, sub formă nominală, procesul exprimat de către verb. D. Irimia (2000, p. 411) aserțază:

„Mai rar, complementul direct se poate dezvolta și în sintagme cu regentul un verb **intransitiv**. În aceste enunțuri, limita acțiunii verbale, implicită în însăși sfera semantică a verbului, se exteriorizează, în mod redundant, printr-un **complement intern** [subl. a.], termenul lexical prin care se realizează are același radical sau este înrudit semantic cu verbul regent (*vom visa un vis ferice, dormiți-vă somnul*)”.

Alte verbe intransitive primesc complement direct dacă, prin mutații în sfera lor semantică, devin tranzitive: „*Totul respiră în Veneția timpul pasiunii [...]. Totul o renaște și o exasperează*” (Coccea 1982).

În relație cu verbe, expresii sau locuțiuni impersonale, precum *a-i plăcea, a-i conveni, a i se cuveni, a-i fi frig, a-i părea bine/rău* etc., complementul indirect este un **complement intern**. Forma lungă a pronumelui personal, pronumele ne-personal, substantivul sau propoziția prin care se realizează reprezintă expresia sintactică a dativului personal din structura verbului (expresiei, locuțiunii), prin care se reliefează (când se realizează prin pronume personale) sau se concretizează conținutul său semantic: „*Puțin îi pasă lui Bocioacă de aceasta*” (Slavici 1983).

Gh. Constantinescu-Dobridor (2001, p. 318), în descrierea funcției sintactice de subiect, scrie că, după natura expresiei sale, există un

„subiect **intern** (specific vorbirii populare și folosit în operele unor scriitori), exprimat printr-un substantiv care face parte din aceeași sferă semantică cu verbul-predicat sau care dispune de un radical asemănător cu al acestuia: **Cerul** tună. Unde sapă **sapa** locul, / Sare din pământ norocul”.

De asemenea, referindu-se la CD intern, gramaticianul notează (p. 365):

„Uneori, indicat de complementul direct, exprimat prin substantiv comun, nume de lucru, reprezintă **rezultatul acțiunii** verbului tranzitiv: *El și-a confecționat un zmeu, Meri și-a croit o bluză, Ei își scriu temele, Copiii fac desene pe asfalt.* Asemenea componente directe se numesc **complemente directe rezultative**. Alteori, acest obiect indicat de complementul direct este exprimat prin substantive comune, nume de lucruri, care au aceeași rădăcină ca și verbul tranzitiv sau care fac parte din aceeași sferă semantică cu acesta (construcții învechite, de factură populară): *Cântă-ți cântecul, Dansează-ți dansul, Scrie-ți scrisoarea, Fredonează o melodie, A visat un vis* etc. Asemenea componente se numesc **complemente directe interne**. Prin analogie cu acestea, au apărut în limba română populară componente directe interne care determină verbe frecvent intransitive (construcții rare, cu tentă arhaică): *Își trăiește traiul (viața, soarta), Ași luptat luptă grea, Își doarme somnul* etc.”.

Cum prezentul articol nu constituie o monografie a funcțiilor sintactice formate pe baza procedurii de *internalizare*, descriem, aici, doar acele particularități care vin în sprijinul obiectivului propus, anume recunoașterea existenței, în sintaxa limbii române, a funcțiilor sintactice interne:

a) Subiectul, complementul direct, dar și celelalte funcții sintactice interne prezintă, datorită formei de repetiție, afinități semantico-gramaticale cu anumite figuri de stil, anume cu *parigmenonul* și *poliptotonul* (vezi și DSL, p. 374, 391). De altfel, în definirea *parigmenonului*, se face precizarea că, în limbajul curent, **complementul intern** este o formă de parigmenon: **am visat un vis, am scris o scrisoare** (DSL, s.v. *parigmenon*).

b) În circumstanțe rar întâlnite, subiectul intern poate fi reluat: **Venitul vine el lunar, însă, date fiind cheltuielile și datoriile lor exagerate, acesta nu asigură un trai decent familiei**, după cum, în vorbirea și creațiile populare, verbele impersonale ca înțeles și unipersonale ca formă, exprimând fenomene ale naturii, pot avea un **subiect intern** (*Ploaia plouă, Neaua ninge, Zăpada fulgăiește ca-n povești*), fie un **subiect obișnuit**, când aceste verbe sunt folosite cu sens figurat (*El fulgeră și tună de supărare*). Verbul *a ploua* este întrebuințat uneori cu **subiect intern, redundant**, realizat prin substantive din sfera semantică a acestui fenomen meteorologic (*ploaie, toamnă*): „*Ploua prima ploaie de toamnă. Ploua ploaie rece de toamnă. Ne plouă o toamnă târzie.* „*Ploaia plouă cu sute de kilometri la oră*” (vezi Tocilescu 2012).

c) O particularitate sintactică a subiectului intern este și disponibilitatea acestuia de a contracta relații sintactice fie de tip determinativ (*Exigentul profesor tuna din cauza indisciplinei unor elevi, Am băut un suc proaspăt*), fie de tip apozitiv (*Mâncarea, friptura de cerb, a fost mâncată cu multă plăcere*) sau, în situații excepționale, multiplicitatea (*S-au scris scrisori, cereri, memorii de activitate*, „Era [să fii]_{SBint}, să stai, să viețuiești” (Arghezi 1980, vol. I, p. 50)). Subiectul intern reprezintă transpunerea din plan semantic în plan sintactic, în calitate de complement de tip special, a propriului predicat, pe care îl guvernează prin calitatea de termen regent în interiorul unei **sintagme predicative** (Drașoveanu 1977, Neamțu 2010). Recunoscut, în GALR drept „complement de tip special”, această subspecie a subiectului deține calitatea de T_r al unui predicat cu care se înrudește sau nu din punct de vedere semantic, conferindu-i acestuia din urmă statutul de T_s , *predicat enunțiativ*, prin atașarea morfemelor predicativității.

d) Complementul intern constituie de puțin timp obiectul unei atenții deosebite a specialiștilor, dar fără a fi individualizat ca o funcție sintactică de sine stătătoare. Petru Creția a lansat ideea potrivit căreia **complementul intern** reprezintă o realitate care nu poate fi ignorată, apreciind că acesta se circumscrie complementului direct de tip extern, rezultativ ori intern (Creția 1956, p. 116)⁵.

e) Așa cum am mai subliniat, trebuie să avem în vedere că granița dintre verbele tranzitive și cele intransitive este adeseori fragilă, existând numeroase cazuri de „*trecere accidentală, contextuală de la o clasă la alta*” (GALR, vol. I, p. 343). „Campania „Învață [să înveți]_{Clnt}! s-a dovedit eficientă; Școala te; învață să înveți₂; Visase vise urâte. Clasa verbelor care se situează la limita dintre tranzitive și intransitive, aspect relevat și de către P. Creția, cuprinde verbe care încorporează rolul tematic [**Rezultativ**] și care exprimă, în același timp, conținutul acțiunii (*a cânta, a dansa, a povesti*).

f) Atât în româna veche, cât și în româna actuală, există trei subclase de verbe intransitive care acceptă un **complement intern**: verbe inergative cu subiectul în poziție de **Agent** (*a călători, a lupta*); verbe inacuzative, cu subiect înzestrat cu rol de **Pacient / Temă** (*a adormi, a începe, a-și trăi traiul*), verbe cu subiectul în poziție de **Experimentator** (*a pofti pofte, a se veseli veselie*). Dragomirescu-Nicolae (2010, p. 5) notează că, în româna contemporană, putem utiliza, cu prudență, testul sintactic al CD pentru a distinge clasa verbelor intransitive inergative (care pot accepta un complement intern) de clasa verbelor intransitive inacuzative (care nu se pot construi cu un CD intern).

⁵ C. Șotropa (1926) distinge cinci specii ale complementului direct: *complementul extern, complementul intern, complementul dublu, complementul prefului, măsurii și greutateii, complementul verbal*. Cu privire la realizarea internă, acesta aserțază: „complementul direct se numește **intern**, când numele prin care se exprimă are aceeași tulpină (**Am luptat o luptă grea, Visai un vis frumos**) sau un înțeles înrudit cu verbul determinat, adică înțelesul numelui este cuprins în sfera de înțeles a verbului (**Își doarme somnul său de veci**)”. A se vedea și Graur 1973, p. 193.

g) CD intern hiponimic, care nu este înrudit semantic cu verbul regent, prezintă, de asemenea, ca particularități: posibilitatea **pasivizării** (*Doina a fost cântată de George*), acceptă fenomenul **topicalizării** și **pronominalizarea** (*Cântecul acesta nu l-a cântat nimeni*), precum și combinarea cu o prepoziție sau dezvoltarea sa cu o propoziție relativă restrictivă (*M-a privit cu o privire tristă, George a cântat doina pe care a cântat-o și la petrecerea trecută*).

h) În cazul în care gramaticienii nu pledează pentru legitimarea „internalizării” ca fenomen/procedeu sintactic distinct, atunci rămânem exclusiv în domeniul stilisticului, toate aceste construcții fiind nici mai mult nici mai puțin decât instanțieri ale repetiției, repetiție care îmbracă forma unui veritabil parigmenon ori poliploton. Oricum, dacă urmărim lucrările de specialitate (gramatici, studii și articole lingvistice), este peremptoriu că, de cele mai multe ori, singurele funcții sintactice acceptate ca apte să se realizeze pe baza procedurii discutate aici se limitează la două (**subiectul intern** și **complementul direct intern**).

i) Toate funcțiile sintactice realizate pe baza procedurii de „internalizare” implică, pe de o parte, existența unei sintagme, deci a doi termeni, unul regent și altul subordonat, iar, pe de altă parte, înrudirea semantică a celor doi termeni.

5. Concluzii:

5.1. Păreră noastră este că sfera acestui tip de construcție sintactică, consemnat încă din prima gramatică academică a limbii române (GA 1954), precum și în multe alte studii, dar numai cu privire la subiectul și complementul direct, este mult mai largă, prin posibilitatea de a antrena numeroase funcții sintactice, realizate atât intrapropozițional, cât și interpropozițional. Fenomen lingvistic extrem de vechi, atestat încă din primele scrieri în limba română (vezi și Bejan 1972, p. 93, nota 4 și *passim*), fenomenul/procedeu „internalizării” are la bază cauze de natură predominant semantic-lexicală, iar nu gramaticală. Relația internă se realizează la nivel interpropozițional atunci când există o relație de înrudire semantică între termenul regent și propoziția subordonată, termenul regent (**T_r**) și termenul subordonat (**T_s**) au aceeași rădăcină ori exprimă același conținut semantic (*Cine ajută dezinteresat va fi ajutat, la rândul-i, Întrebarea este cine este el cu adevărat, Scriitorul care a scris cel mai bun roman al anului va fi premiat de către Academia Română*).

5.2. În limba română, funcțiile sintactice interne apar în sintagme și contexte extrem de diferite, realizate cazual, prin acord gramatical sau prepozițional (deci **caz de ordin I/II/III**), după taxonomia propusă de către D. D. Drașoveanu (1997), iar registrele stilistice pot fi dintre cele mai diverse (formal, informal, limbaj literar, colocvial, popular etc.). Sunt ilustrative exemple precum:

„**Bogații se îmbogățesc mereu. De la o vreme, și el se chiorăște** la citit/când citește, **ca și chiorășul** de frate-său. **Ciuful ciufulește. Mărul** cel frumos **il mănâncă** porcii. **Suma** prezentă **însurează** mult prea puțin. **Lucrează cu lucrători**

sânguincioși. **Ieșise pe ieșirea** neștiută decât de el. **Scrisoarea scrisă** în grabă era ilizibilă. **Trimisul trimis** de către împărat și-a îndeplinit misiunea cu succes. **Florilor le înfloresc** petalele an de an. **Cuvântase o cuvântare** deosebită. **A spus spuse de nespus**. **Compozitoarei i-au compus** un cântec in memoriam. **De la zis/spus/grăit la nezis/nespus/negrăit** nu e decât un pas. Eroarea este estele... Estele de azi este ne-estele de mâine. **Cititul rămâne citit**, iar **necititul necitit**. **Pe necunoscători îi recunosc** la prima vedere. **Liniștea** ascunde **proprile-și neliniști**. Totul a constat în constatarea că nimic nu era adevărat. **Liniștea** care stăpânește mă neliniștește”.

5.3. Funcții sintactice (internalizate):

Funcția sintactică	Exemple
Subiect	[<i>Necuvintele</i>] _S <i>cuvântează</i> [<i>vorbe</i>] _{CInthip}
Nume predicativ	<i>Eroarea este</i> [<i>estele</i>] _{NP} [<i>fără săfție el.</i>] _{CVint} <i>Tot banii au rămas</i> [<i>rămășagul</i>] _{NP} <i>pariu-lui.</i>
Predicativ suplimentar	<i>Îl știu/ cunosc</i> [<i>drept știutorul/ cunoscătorul</i>] _{PS}
Complement predicativ al obiectului	<i>L-au botezat</i> [<i>Botezatul/Botezătorul</i>] _{CPO} , <i>după numele creatorului/marelui creștin.</i>
Complement direct	<i>Înfrumusețează</i> [<i>urâtul</i>] _{CDant.} <i>Urâtise</i> [<i>frumosul</i>] _{CDant.}
Complement secundar	<i>Și pe mine mă învață</i> [<i>învățatura</i>] _{bi-blică} . <i>Te anunț</i> [<i>noutatea/înovația</i>] _{CSechip.}
Complement comparativ	<i>La citit se chiorăște</i> [<i>întocmai ca și chiorâșul</i>] _{CComp} <i>de frate-său.</i>
Complement indirect	<i>I-a încredințat</i> [<i>necredinciosului</i>] _{CInt} <i>grija casei</i>
Complement prepozițional	<i>Stăruie</i> [<i>în stăruința</i>] _{CPrep} <i>sa cu multă încăpățânare.</i> <i>Se învecinează</i> [<i>cu fostul meu vecin</i>] _{CPrep} <i>Ne temem</i> [<i>de teamă</i>] _{CPrep.}
Complement de agent	<i>A fost obligat</i> [<i>de obligații</i>] _{CAG} <i>venite din propria-i conștiință.</i>
Circumstanțialele/Adjuncții	1. <i>Vei fi biciuit</i> [<i>cu biciul</i>] _{CireInstr} <i>lui Dumnezeu.</i> [<i>La întreceri</i>] _{CireRel} <i>întrece pe oricine.</i> 2. [<i>Gospodină</i>] _{CireConc} , <i>negospodină</i>] _{CireConc} , <i>eu tot îl iubesc.</i> 3. <i>A fost miluit</i> [<i>din miluirea</i>] _{CireCauză} <i>gaz-dei.</i> 4. [<i>În sălaș</i>] _{CireLoc} <i>sălășluiesc vitele</i> 5. [<i>Prea devreme</i>] _{CireTimp} <i>vremuiește. Se trezește</i> [<i>odată cu trezirea</i>] _{CireTimp} <i>/culcarea găinilor. S-a întors și el odată cu întoarcerea celorlalți consăteni.</i> 6. <i>Îngreunează</i> [<i>cu greu</i>] _{CireMod} [<i>cu ușu-</i>

	<i>rință</i>] _{CircModhip} <i>situația</i> . 7. [<i>Pe lângă beletristică</i>] _{CircCumul} , <i>scrie și critică literară</i> . 8. [<i>Cu excepția muncii agricole</i>] _{CircExce} <i>munceste și în zootehnie</i> . 9. [<i>În locde studiul școlar</i>] _{CircOpoz} <i>studiază muzica pop</i> .
Atribut	<i>Cântarea cântărilor este capitolul biblic pe care îl prefer.</i>
Apoziție	<i>Ființa umană, omul, fințează datorită lui Dumnezeu. Soția, consoarta mea...</i>

BIBLIOGRAFIE. SIGLE

- Bejan 1972 = D. Bejan, *Relația internă frecventă în sintaxa limbii române*, în StUBB, XVII, 1972, nr. 2, p. 93–99.
- Chantraine 1945 = Pierre Chantraine, *Grammaire homérique*, vol. II. *Syntaxe*, Paris, Klincksieck, 1953.
- Constantinescu-Dobridor 2001 = Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Gramatica limbii române*. Prefață de Gh. Bulgăr, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2001.
- Creția 1956 = Petru Creția, *Complementul intern*, în SG, vol. I, 1956, p. 115–120.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Dimitriu 1999, 2002 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, I. *Morfologia*, II. *Sintaxa*, Iași, Institutul European, 1999, 2002.
- DL = Jean Dubois et alii, 1985, *Dictionnaire de linguistique*, Paris, Librairie Larousse, 1985.
- DOOM² = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.
- Dragomirescu 2010 = Adina Dragomirescu, *Ergativitatea: tipologie, sintaxă, semantică*, București, Editura Universității București, 2010.
- Dragomirescu–Nicolae 2010 = Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, *L'objet interne en roumain: description, évolution et comparaison entre les langues romanes*, în Emili Casanova Herrero, Cesáreo Calvo Rigual (eds), *Actes del 26é Congrès de Linguística i Filologia Romàniques (València, 6–11 de septembre de 2010)*, vol. II, Berlin, W. de Gruyter, 2013, p. 898–908.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
- DSL = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.
- DTL = Gheorghe Constantinescu Dobridor, *Dicționar de termeni lingvistici*, București, Editura Teora, 1998.
- ELR = Marius Sala (coord.), *Enciclopedia limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
- Felecan D. 2011, Daiana Felecan, *Complementele în limba română actuală. Elemente de sintaxă și funcționare discursivă*. Ediția a doua, revizuită, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011.
- GA = *Gramatica limbii române*, vol. I–II, București, Editura Academiei R.P.R., 1954.
- GALR = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005 (tiraj nou, revizuit, 2008).
- GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.
- GLR = *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I. *Morfologie*, vol. II. *Sintaxa*, București, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., 1963 (tiraj nou, 1966).

- Graur 1973 = Al Graur, *Gramatica azi*, București, Editura Academiei R.S.R., 1973.
 Humbert 1954 = Jean Humbert, *Syntaxe grèque*, 2e édition, Paris, Klincksieck, 1953.
 Irimia 2000 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași, 2000.
 Neamțu 2010 = G. G. Neamțu, *Curs de morfologie și sintaxă a limbii române contemporane*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Litere, Cluj-Napoca, 2010.
 SG = *Studii de gramatică*, vol. I–III, București, Editura Academiei R.P.R., 1956, 1957, 1961.
 Șotropa 1926 = Calistrat Șotropa, *Gramatica limbii române*. Ediția a V-a, București, Editura Librăriei Alcalay&Co, 1926.
 Vasiliu–Golopenția-Eretescu 1969 = Emanuel Vasiliu, Sanda Golopenția-Eretescu, *Sintaxa transformțională a limbii române*, București, Editura Academiei R.S.R., 1969.

Surse

- Arghezi 1980 = Tudor Arghezi, *Versuri*. Ediție și postfață de G. Pienescu. Cu o prefață de Ion Caraion, vol. I–II, București, Editura Cartea Românească, 1980.
 Cocea 1982 = N. D. Cocea, *Scrieri alese*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic și note de Virgiliu Ene, București, Editura Albatros, 1982.
 Eminescu 1978 = Mihai Eminescu, *Poezii. Proză literară*. Vol. I–II. Ediție de Petru Creția, București, Editura Cartea Românească, 1978.
 Paisie Aghioritul 2003 = Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești*. Vol. II. *Trezire duhovnicească*, București, Editura Evanghelistos, 2003.
 Slavici 1983 = Ioan Slavici, *Mara*. Ediție îngrijită de C. Mohanu. Prefață și tabel cronologic de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1983.
 Stănescu 2005 = Nichita Stănescu, *Opera magna*. Vol. I–VI. Ediție integrală, cronologică, realizată de Alexandru Condeescu, București, Editura Semn, 2005.
 Tocilescu 2012 = Alex Tocilescu, *Ploaia plouă cu sute de kilometric la oră*, în „Dilema veche”, 5 iulie 2012.

COGNATE SYNTACTIC FUNCTIONS – A CERTITUDE?

(Abstract)

Subordination represents a modality of expressing a syntactic relation between two terms, one subordinated and a governing one. The present study approaches the mechanisms that lie at the basis of expressing the semantic category of modality, epistemic, deontic or appreciative by means of using the nonfinite verbal forms. These mechanisms, materialized by the presence of grammatical, lexical or prosodic markers, can be reflected especially in topicalized and focused syntactic constructions constituted around a nonfinite VP (infinitive, gerund, past participle or supine) capable to express a modal content either only by its presence in the limits of an enunciation, or when it is combined with different types of modal markers.

Cuvinte-cheie: *subordonare, internalizare, funcție sintactică intern(ă).*

Keywords: *subordination, internalization, cognate syntactic function.*

*Liceul Teoretic Tășnad
 Tășnad, jud. Satu Mare
 i.pomian@yahoo.com*